

УДК 347.23

Олена Антонюк,*канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ЗМІСТ ПРИНЦИПУ НЕПОРУШНОСТІ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Стаття присвячена дослідженню змісту принципу непорушності права власності. На підставі аналізу положень національного законодавства, міжнародних договорів і цивілістичної доктрини виділені основні елементи зазначеного принципу та сформульовані висновки і пропозиції, спрямовані на вдосконалення його нормативного закріплення.

Ключові слова: право власності, непорушність права власності, обмеження права, позбавлення права власності, втручання в здійснення права, конфіскація.

Постановка проблеми. Одним із ключових принципів приватного права традиційно визначається принцип непорушності права власності.

Проте в науковій літературі відсутня єдність у визначенні його змісту, що негативно впливає на правотворчу і правозастосовну діяльність. У законодавстві зміст цього принципу також визначається неоднозначно.

У ст. 41 Конституції України передбачається *непорушність права власності* (тут і далі курсив наш – О. А.), поряд із якою закріплюється заборона *протиправного позбавлення права власності*. У п. 2 ч. 1 ст. 3 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України як загальна засада цивільного законодавства передбачена *неприпустимість позбавлення цього права*. У ст. 321 ЦК України «Непорушність права власності» закріплюється заборона як позбавлення права власності, так і обмеження в його здійсненні. У ч. 6 ст. 319 ЦК України *державі заборонено втручатися* в здійснення права власності. У ч. 2 ст. 5 Господарського кодексу України серед конституційних основ правового господарського порядку в Україні зазначені *непорушність лише права приватної власності* й окремо – *недопущення протиправного позбавлення власності*.

Професор І.В. Спасибо-Фатєєва серед гарантій здійснення права власності викремлює *невтручання держави* в здійснення особою цього права й *непорушність цього права* [1, с. 427–428, 430].

За принципом неприпустимості позбавлення права власності, зауважує професор В.І. Борисова, власникові належить право володіння, користування та розпорядження майном відповідно до закону за своєю волею й не залежно від волі інших осіб; держава не *втручається* в здійснення прав; ніхто не може бути протиправно *позбавлений* цього права чи *обмежений* у його здійсненні; усі заборони й обмеження права власності застосовуються лише як заходи захисту публічних інтересів [1, с. 26–27]. Отже, серед виявів принципу неприпустимості *позбавлення* права власності визначені заборона *обмеження* в здійсненні цього права та *невтручання* держави в його здійснення.

Професор Є.О. Суханов зазначає, що «*недоторканність*» права приватної власності означає захист будь-якої власності від необґрунтованого *втручання* з боку держави [2, с. 234], від довільного вилучення або заборони чи обмеження її використання. Цей принцип робить випадки вилучення майна у власника необхідним і чітко обмеженим винятком із загального правила. Дія цього принципу виключає можливості як необґрунтованого присвоєння чужого майна, так і нових «переділів власності» [3, с. 39].

В.Г. Ротань, А.Г. Ярема, В.В. Кривенко, В.Я. Карабань та О.Є. Сонін визначають непорушність прав власності як *неприпустимість протиправного позбавлення* цього права чи *обмеження* в його здійсненні, що допускаються лише у випадках і порядку, встановлених у законі, і за умови, що таке втручання не порушує справедливий рівновагу між вимогами інтересу суспільства й захистом основних прав особи [4, с. 427].

П.В. Пушкар зазначає, що принцип *непорушності права власності* передбачає *недоторканність цього права* та майна власника, *забороняє свавілля* при втручанні в реалізацію цього права й обумовлює дотримання ключових принципів захисту власності: правомірності, законності, пропорційності, «справедливої збалансованості» втручання у відносини власності, наявності й адекватності компенсації та належних юридичних гарантій захисту від такого втручання [5, с. 105].

Наприклад, Європейський суд з прав людини у справі «Ivanova and Cherkezov v. Bulgaria» від 21 квітня 2016 року зауважує, що втручання *не може вважатися виправданим просто з тієї причини, що ситуація підпадає під дію загальної імперативної норми*. Зацікавленій особі має бути надана можливість оскаржити рішення на підставі його невідповідності (непропорційності) конкретним обставинам справи.

А.С. Гайдук убачає практичне втілення принципу *недоторканності права власності* у вимозі *утримуватися від посягань* на власність, виявом чого є обов'язок третіх осіб утримуватися від будь-яких дій, що заважають власнику здійснювати його правомочності [6, с. 20, 27].

І.П. Кулікова визначає недоторканність права власності як стан захищеності права власника від *довільного втручання* з боку інших осіб і держави, як мету й результат правового регулювання майнового обігу, що забезпечує власникам можливості безперешкодно здійснювати правомочності щодо належного їм майна [7, с. 3, 8]. Г.М. Куцкір визначає недоторканність права власності як можливість бути захищеним і як фактичний стан охоронюваного державою та суспільством майна власника, що виявляється в сукупності відносин, які відображають *допустими межі зовнішнього втручання* [8, с. 8].

А.З. Баранюк уважає, що принцип непорушності приватної власності передбачає існування гарантій охорони й захисту цього права від неправомірного позбавлення чи обмеження [9, с. 11]. О.М. Клименко вбачає правову сутність цього принципу в *конституційній гарантії* права власності у формі *абсолютного обов'язку кожного не порушувати право власності, а також у позитивному обов'язку держави щодо охорони й захисту прав усіх власників* [10, с. 51, 52].

Відсутність єдності в нормативному та доктринальному визначенні змісту зазначеного принципу зумовлює необхідність дослідження цього питання.

Метою статті є визначення змісту непорушності права власності як принципу його охорони та захисту.

Виклад основного матеріалу. У ст. 41 Конституції України закріплюється непорушність права власності, проте її зміст не розкривається. Натомість визначається заборона протиправного позбавлення права власності й закладаються засади, з яких має виходити законодавець, урегульовуючи підстави примусового відчуження об'єктів права приватної власності, що відповідає ст. 1 Протоколу 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

К.І. Скловський зауважує, що в ст. 1 Протоколу 1 йдеться передусім про вилучення майна державою (конфіскація, реквізиція та інші механізми переходу майна від приватної особи до держави), тобто описується проблема *меж втручання публічної влади у відносини власності*. Хоча можуть виникати й спори між мешканцями будинку, району міста тощо. Критеріями допустимості такого втручання є виконання вимог закону; здійснення в суспільних інтересах; дотримання справедливого балансу інтересів [11, с. 225–226, 228].

Аналіз положень Конституцій інших держав свідчить про відсутність єдиного підходу до врегулювання змісту принципу непорушності права власності. Так, у ч. 3 ст. 14, ст. 15 Конституції ФРН 1949 року йдеться про умови допустимого відчуження та вилучення власності. Конституція Італії містить норми щодо допустимості примусового відчуження приватної власності (ч. ч. 2–3 ст. 42) та обмеження приватної власності на земельну ділянку (ст. 44). У ст. 33 Конституції Іспанії закріплена заборона позбавлення права власності. У ст. 68 Конституції Словенії мова йде про умови примусового

відчуження нерухомості на користь держави й обмеження прав на неї. Конституції Чеської (ст. 11) та Словацької (ст. 20) Республік передбачають умови допустимості позбавлення і примусового обмеження права власності. У ст. 105 Конституції Латвійської Республіки передбачені умови допустимого обмеження права власності та її примусового відчуження. У поправці V до Конституції США заборонене позбавлення власності *без належної правової процедури й вилучення* приватної власності для *громадського користування без справедливого відшкодування*.

Особливістю закріплення принципу непорушності права власності в Конституції України є розміщення відповідної норми в розділі II, що стосується лише прав людини (рішення Конституційного Суду України від 9 лютого 1999 року № 1-рп/99).

О.М. Клименко на підставі ч. 4 ст. 13 Конституції України робить висновок, що цей принцип стосується всіх власників, оскільки йдеться не про визнання, визначення змісту чи обсягу конкретного суб'єктивного права, а про юридичні умови та правовий рівень його забезпечення [10, с. 51]. Професор З.В. Ромовська зауважує, що непорушною має бути всяка власність [12, с. 32].

Оскільки відсутні підстави для звуження сфери застосування принципу непорушності права власності лише до права власності фізичної особи, то доцільним є його закріплення в ст. 13 Конституції України.

Конституційні положення щодо непорушності права власності конкретизуються на галузевому рівні. Як наголошував професор С.С. Алексєєв, усі підрозділи й усі інститути цивільного права в кінцевому підсумку націлені на забезпечення недоторканності власності, а в разі порушення – на повне відновлення відповідних прав [13, с. 150]. Саме цивільно-правовий інструментарій дає змогу найбільш ефективно здійснювати цей принцип на практиці, реально забезпечувати захист права власності [6, с. 129–130].

У ст. 3 ЦК України серед засад цивільного законодавства закріплена неприпустимість позбавлення права власності (п. 2 ч. 1), хоча власник може вимагати усунення й тих порушень, що не призвели до позбавлення права власності. У ст. 321 ЦК України зміст непорушності права власності охоплює також заборону обмеження в його здійсненні.

Крім того, у законодавстві використовуються терміни «припинення» та «позбавлення» права власності, а також «примусове вилучення» і «примусове відчуження» об'єкта права власності. Так, конфіскація в ст. 354 ЦК України визначена як *позбавлення* права власності. Про неприпустимість *позбавлення* права власності йдеться в ч. 4 ст. 41 Конституції України, п. 2 ч. 1 ст. 3 і ч. 1, 2 ст. 321 ЦК України. У ч. 5 ст. 41 Конституції України та ч. 3 ст. 321 ЦК України містяться норми щодо *примусового відчуження* об'єкта права власності. У ст. 9 Закону України «Про режим іноземного інвестування» йде мова про *примусове вилучення* об'єкта права власності внаслідок націоналіза-

ції або ревізії. Терміни *протиправне позбавлення права приватної власності* та *примусове відчуження її об'єктів* використані в ст. 4 Закону України від 17 листопада 2009 року № 1559-VI.

Варто зауважити, що не є позбавленням права власності крадіжки, грабежі, розбій, оскільки вони не призводять до припинення права власності.

О.С. Харченко визначає припинення права власності як абсолютну та безповоротну втрату правового зв'язку між власником і належною йому на праві власності річчю внаслідок різноманітних юридичних фактів (правочинів, рішень суду, юридичних вчинків, подій, споживання майна тощо) [14, с. 8].

Професор З.В. Ромовська визначає *позбавлення права власності як відібрання цього права в особи за рішенням суду з передачею його іншій особі або з метою знищення речі*. Підставами позбавлення права власності є, зокрема, примусові викуп, продаж, знищення майна [12, с. 137–138, 180–181].

Отже, позбавленням права власності є примусовим припиненням державою права власності особи, внаслідок чого право власності на річ виникає в іншого суб'єкта публічного або приватного права чи припиняється у зв'язку зі знищенням речі (наприклад, непридатного для споживання харчового продукту, який становить безпосередню загрозу для здоров'я людини).

Серед важливих виявів дії непорушності права власності називаються вичерпний перелік підстав припинення права власності [15, с. 104–105] і виключно судовий порядок вилучення майна [16, с. 11]. Проте національне законодавство не передбачає як загальне правило судовий порядок позбавлення права власності, а також не містить вичерпного переліку його підстав.

Перелік підстав припинення права власності передбачений у ст. 346 ЦК України, частина з яких не залежить від волі власника (п. п. 3, 5, 6, 8–10). До інших, не передбачених у цьому переліку підстав належить припинення права власності внаслідок його виникнення в іншої особи за набувальною давністю (ст. 344 ЦК України), на знахідку (ст. 338 ЦК України), безглядну домашню тварину (ст. 341 ЦК України), безхазяйну річ (ст. 335 ЦК України). Рішення суду передбачене лише щодо окремих підстав припинення права власності (ч. 4 ст. 344, ст. 365 ЦК України). За останній час підстави позбавлення права власності розширені за рахунок вилучення необґрунтованих активів (гл. 9 Цивільного процесуального кодексу України).

Принцип непорушності не означає «безмежності» права власності, адже воно має певні межі й може піддаватися обмеженням та обтяженням. При цьому, як констатував професор Г.Ф. Шершеневич, унаслідок пружності під тиском законних і договірних обмежень право власності стискається, але набуває знову колишньої форми одразу, як усувається перешкода [17, с. 169–170]. Професор Й.О. Покровський порівнює право власності з пружиною, яка прагне вирівнятися (*принцип еластичності*

права власності), проте ніколи цього не досягає з огляду на гирі, що стискає її. Чим складніше даються умови співжиття, тим настійнішою є потреба у взаємному обмеженні, у більшій «солідаризації» й «соціалізації», що має проводитися з найбільшою охороною індивідуальної свободи [18, с. 202, 205, 206].

Поєднання в ст. 41 Конституції України, п. 2 ч. 1 ст. 3 і ст. 321 ЦК України засад недоторканості та обмеженості права власності зумовлене соціальною функцією власності.

Професор В.І. Синайський наголошував на тому, що право власності є найменш обмеженим речовим правом, проте цивільне право все сильніше пронизується соціальними началами й усе більше його обмежує [19, с. 205–206].

Професор В.І. Сергєєвич зазначав, що з метою суспільного блага можуть бути встановлені деякі обмеження власника: він платить повинності з власності; не може спалити свій будинок у разі загрози небезпеки сусідові тощо [20, с. 515].

Наголошуючи на абсолютності права власності, професор З.В. Ромовська одночасно зауважує на існуванні межі та недопустимості фетишизації права власності: у нормах закону, моралі і звичаю можуть установлювати певні обтяження й обмеження (своєрідні гальма) на користь іншого – члена сім'ї, родича, співвласника, сусіда, громади, держави. Звуження обсягу прав конкретного власника може бути визначено в договорі [12, с. 31].

Уся історія розвитку цивільного права свідчить про те, що держава в різні періоди і для різних власників установлювала законодавчі обмеження в інтересах окремих соціальних груп або суспільства загалом. Такі обмеження, безумовно, у розумних межах будуть існувати й у майбутньому, проте мають бути зведені до мінімуму та викликатися суспільним інтересом [21, с. 265–266].

Держава все активніше втручається в регулювання економіки, наказуючи власнику кількість виготовлення продукції, запроваджуючи обмеження задля збереження екології. Розширюються підстави для примусового викупу майна з метою містобудування, землеустрою, розміщення об'єктів в інтересах суспільства. Відомі численні приклади націоналізації цілих галузей економіки. Це свідчить про «соціалізацію» власності, яка зобов'язує власника служити не лише своїм інтересам, а й інтересам суспільства [22, с. 21–22].

Про соціальну функцію приватної власності йдеться в Конституціях Італії (ст. 42) і Словенії (ст. 67). У ст. 33 Конституції Іспанії передбачено, що *соціальна функція* права приватної власності *обмежує* його зміст відповідно до законів.

Професор Є.О. Мічурін розглядає обмеження у правовій державі як вияв необхідності узгодження інтересів і прагнення досягти розумного компромісу між інтересами уповноважених осіб і суспільства, збалансування майнових прав різних осіб для уникнення конфліктів під час здійснення прав [23, с. 114].

Про поєднання приватних і публічних інтересів йдеться в ст. 29 Загальної декларації

прав людини, за якої під час здійснення прав людина має зазнавати лише таких обмежень, що встановлені законом з метою забезпечення належного визнання та поваги прав інших і забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку й загального добробуту в демократичному суспільстві.

Отже, найважливішим завданням цивільного права є знаходження балансу між приватними та суспільними інтересами, створення передумов до того, щоб власники могли реалізовувати закладений у їхній власності позитивний потенціал, але були б обмежені в діях, що суперечать інтересам інших осіб, суспільства й держави [7, с. 4]. При цьому держава має так розподілити тягар публічних обмежень, щоб не перетворити право власності у фікцію [15, с. 79].

У ст. 64 Конституції України обмеження права власності допускається лише у випадках, передбачених у Конституції, зокрема в умовах воєнного або надзвичайного стану. Особливості таких обмежень визначаються в Законах України: «Про правовий режим надзвичайного стану» і «Про правовий режим воєнного стану». У ч. 2 ст. 321 ЦК України обмеження в здійсненні права власності допускаються у випадках і в порядку, встановлених законом.

Наприклад, у Законі України «Про санкції» врегульоване застосування санкцій у формі тимчасового обмеження права особи користуватися та розпоряджатися майном за рішенням РНБО України, що вводиться в дію Указом Президента України (ст. 5). На підставі ст. 14-1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» запроваджені обмеження в здійсненні права власності на певне майно в районі проведення АТО Постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 року № 99 і Наказом Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13 березня 2017 року № 34/357.

Професор Є.О. Мічурін визначає обмеження майнових прав фізичних осіб як *елемент механізму правового регулювання*, спрямований на охорону прав суспільства, інших уповноважених осіб, що має базуватися на таких принципах, як об'єктивність; розумність; обгрунтованість; винятковість; правомірність; пропорційність; установлення законом; соціалізація [23, с. 130, 166, 168].

Професор І.В. Спасибо-Фатеева звертає увагу на те, що не варто плутати *межі здійснення права власності* у вигляді загальних заборон для всіх власників, *тимчасове обмеження конкретного власника у правомочностях і позбавлення права власності*. Обмеження не виключають окремі правомочності зі змісту права власності, а стримують власника в їх здійсненні з метою забезпечення прав і охоронюваних законом інтересів інших осіб [1, с. 431].

Професор З.В. Ромовська зазначає, що заборони (наприклад, щодо рівня шуму, щодо продажу товару із закінченням строком придатності) – це межа права власника на власні дії, а не обмеження цього права, яким є звуження обсягу прав, яким за загальною нормою зако-

ну наділені всі власники. Незаконне втручання органу влади в здійснення права власності не є його обмеженням [12, с. 137–138].

Відповідно до роз'яснення Конституційного Суду України, наданого в Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, до обмеження прав належить звуження їх змісту й обсягу, проте сутність змісту основного права не може бути порушена. У п. 2.1 Рішення від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016 Конституційний Суд України зазначив, що обмеження *щодо реалізації* конституційних прав не можуть бути свавільними та несправедливими, мають установлюватися виключно Конституцією й законами, *переслідувати легітимну мету, бути зумовленими суспільною необхідністю її досягнення, пропорційними й обгрутованими*. При цьому законодавець має запровадити таке правове регулювання, що дасть змогу *оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію цього права й не порушувати сутнісний його зміст*.

Висновки

Зміст принципу непорушності права власності полягає в неприпустимості свавільного втручання в це право суб'єктів приватного та публічного права, у тому числі й держави (якій заборонено довільно встановлювати підстави позбавлення права власності та обмеження в його здійсненні, звужувати правомочності власника). Неприпустимість протиправного позбавлення права власності є елементом змісту цього принципу.

Цей принцип реалізується, зокрема, шляхом визначення й дотримання меж допустимого втручання у право власності з боку держави та інших осіб, а також створення й функціонування ефективного механізму правового захисту права власності. Його не можна зводити до «вододілу» між законним і незаконним позбавленням чи обмеженням права власності, адже цей принцип зумовлює право на захист і в разі їх нормативного закріплення.

Запровадження підстав позбавлення або обмеження права власності є допустимим у разі виняткової необхідності забезпечення суспільних інтересів за умови регулювання цих підстав у законі та дотримання справедливого балансу між засобами й метою втручання.

Доцільно передбачити принцип непорушності права власності в ч. 4 ст. 13 Конституції України; п. 2 ч. 1 ст. 3 ЦК України викласти в такій редакції: «... неприпустимість позбавлення права власності або обмеження в його здійсненні, крім випадків, установлених Конституцією України та законом».

Список використаних джерел:

1. Цивільне право : [підручник] : у 2 т. / за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатеевої, В.Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 2011. – 656 с.
2. Суханов Е.А. Лекции о праве собственности / Е.А. Суханов. – М. : Юрид. лит., 1991. – 240 с.
3. Гражданское право : [учебник] / отв. ред. проф. Е.А. Суханов. – М. : БЕК, 1998. – Т. 1. – 1998. – 816 с.
4. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України / відп. ред. В.Г. Ротань. – Х. : Фактор, 2010. – Т. 1. – 2010. – 800 с.

5. Пушкар П. Принцип непорушності права власності: досвід країн ЄС і його впровадження в Україні / П. Пушкар // Право власності: європейський досвід та українські реалії : збірник доповідей і матеріалів Міжнародної конф. (м. Київ, 22–23 жовтня 2015 року). – К. : ВАГЕ, 2015. – С. 93–106.

6. Гайдук А.С. Гражданско-правовой принцип неприкосновенности собственности : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / А.С. Гайдук. – Рязань, 2003. – 186 с.

7. Куликова И.П. Право собственности: вопросы соотношения неприкосновенности и ограничений : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / И.П. Куликова. – Рязань, 2003. – 177 с.

8. Куцкір Г.М. Засада недоторканності права власності: поняття, зміст і реалізація у кримінальному провадженні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Г.М. Куцкір. – Одеса, 2015. – 20 с.

9. Баранюк А.З. Позбавлення права приватної власності : дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / А.З. Баранюк. – Львів, 2007. – 220 с.

10. Клименко О.М. Конституційно-правова сутність принципу непорушності права власності / О.М. Клименко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 2. – С. 49–54.

11. Скловский К.И. Собственность в гражданском праве / К.И. Скловский. – М. : Статут, 2010. – 893 с.

12. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Право власності : [підручник] / З.В. Ромовська. – К. : Алерта ; ЦУЛ, 2011. – 246 с.

13. Гражданское право : [учебник] / под общ. ред. С.С. Алексеева. – М. : Проспект ; Екатеринбург : Институт частного права, 2009. – 528 с.

14. Харченко О.С. Підстави припинення права власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / О.С. Харченко. – К., 2007. – 20 с.

15. Костин В.В. Принципы осуществления и защиты права собственности : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В.В. Костин. – М., 2005. – 177 с.

16. Суханов Е. Приобретение и прекращение права собственности (Комментарий ГК РФ (Продолжение)) / Е. Суханов // Хозяйство и право. – 1998. – № 6. – С. 3–13.

17. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права / Г.Ф. Шершеневич. – М. : Спарк, 1995. – 556 с.

18. Покровский И.А. Основные проблемы гражданского права / И.А. Покровский. – М. : Статут, 2001. – 354 с.

19. Синайский В.И. Русское гражданское право / В.И. Синайский. – М. : Статут, 2002. – 638 с.

20. Сергеевич В. Лекции и исследования по древней истории русского права / В. Сергеевич. – СПб. : Типография И.Н. Скороходова, 1910. – 680 с.

21. Гражданское право Украины : в 2 ч. / под ред. А.А. Пушкіна, В.М. Самойленко. – Х. : Ун-т внутрених дел ; Основа, 1996. – Ч. I. – 1996. – 440 с.

22. Гражданское и торговое право капиталистических государств : [учебник] / под ред. Е.А. Васильева. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 560 с.

23. Мічурін Є.О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (теоретико-правовий аспект) : [монографія] / О.Є. Мічурін. – Х. : Юрsvіт, НДІ приватного права та підприємництва АПрН України, 2008. – 482 с.

Стаття посвячена дослідженню змісту принципу неприкосновенности права собственности. На основі аналізу положень національного законодавства, міжнародних договорів і цивільно-правової доктрини виділені основні елементи даного принципу і сформульовані висновки і пропозиції по удосконавленню його нормативного закрєплення.

Ключевые слова: право собственности, неприкосновенность права собственности, ограничение права, лишение права собственности, вмешательство в осуществление права, конфискация.

The article deals with research of principle of inviolability of property rights. On the basis of analysis of provisions of domestic legislation, international treaties and civil doctrine main elements of the mentioned principle are distinguished, as well as conclusions and offers aimed at improving it's legal consolidation are suggested.

Key words: property rights, inviolability of property rights, limitation of the right, deprivation of property rights, interference with the exercise of law, seizure.

